

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

Сергій ГУБАРЄВ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЛОГІКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Третій (доктор філософії) рівень вищої освіти

Освітній рівень доктор філософії

Галузь знань 03 гуманітарні науки

Спеціальність 033 Філософія

Освітня програма Філософія

Тип дисципліни обов'язкова

КИЇВ-2024

Розробник: Тимошенко Т.С., доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

Силабус схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук
Протокол від 09 вересня 2024 року № 2

В.о. завідувача кафедри психології, філософії та суспільних наук _____

О. ДРОБОТ

Погоджено:

Гарант освітньої програми _____

І. КУДРЯ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	ЛОГІКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОК 10.
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	Рік навчання 2-й. Семестр 3-й
Обсяг навчальної дисципліни	3 кредити, 90 год., у т.ч.: лекцій – 20 год., семінарів – 18 год., самостійної роботи – 52 год.
Вид підсумкового (семестрового) контролю	Екзамен
Інформація про консультації	1 год./тиждень за графіком консультацій
Мова викладання	Українська
Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Тимошенко Тарас Сергійович, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук
Контактна інформація викладача	tymoshenko.taras@tnu.edu.ua 096-765-95-35
Посилання на силабус на веб-сайті Університету	
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення навчальної дисципліни «Логіка наукового дослідження» передбачає надання здобувачам не лише основних знань щодо філософських та методологічних проблем науки, але й формування в них умінь і навичок, які закладають підвалини для подальшої самостійної дослідницької роботи, допомагаючи студентам поєднати загальне

	світоглядне та філософське знання зі знанням своєї фахової дисципліни.
Мета вивчення дисципліни	Формування методологічної компетентності щодо наукового дослідження, яка передбачає засвоєння майбутніми фахівцями теоретико-методологічних основ наукової сфери, що дозволить їм проводити оригінальні самостійні наукові дослідження та здійснювати науково-дослідницьку діяльність.
Препозит	Феноменологія і герменевтика Філософська антропологія, філософія культури
Постпозит	Актуальні філософські проблеми сучасності Методика дисертаційного дослідження з філософії
Формат проведення дисципліни	Лекції, семінари, бесіди і дискусії на семінарах, індивідуальні дослідження, перегляд і аналіз відеоматеріалів. Дистанційна форма: платформа Google Meet.

3. Перелік компетентностей, яких набувають здобувачі третього рівня освіти при вивченні навчальної дисципліни.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК6. Здатність до розуміння сучасної наукової методології, здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розробка та впровадження дослідницьких проєктів, star-up; методологічно і технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективне висвітлення і поширення знань, щодо наукових досліджень та інновацій.

ФК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

ФК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

ФК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

4. Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми.

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

3. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
		л	п/ла б.	сем.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Розділ 1. Методологічні підходи до об'єкта					

наукового пізнання, методи дослідження					
1.1 Основні поняття і категорії наукової методології. Логіка і повнота наукового дослідження	18	4		4	10
1.2 Принципи організації наукової діяльності	14	2		2	10
1.3 Методологічні підходи до об'єкта наукового пізнання	18	4		4	10
Разом за розділом 1	50	10		10	30
Розділ 2. Логіка і функції наукового дослідження					
2.1 Теоретичний аспект наукового дослідження: теорія наукової системи і наукового процесу	16	4		4	8
2.2 Поняття наукового дослідження	10	2		2	6
2.3 Наука як система	14	4		2	8
Разом за розділом 2	40	10		8	22
Іспит					
Усього годин	90	20		18	52

6. Індивідуальне завдання

Теми творчих робіт за розділами Розділ 1

1. Поняття і категорії наукової методології.
2. Логіка і повнота наукового дослідження.
3. Методологічні підходи до об'єкта наукового пізнання.
4. Методи наукового пізнання.
5. Наукова комунікація.

Розділ 2

1. Теорія наукової системи і наукового процесу.
2. Наука як система.
3. Наукова технологія, її етапи.
4. Модель наукового процесу, її побудова.

Питання до іспиту

1. Класифікація наук.
2. Наука як складова суспільно-історичного процесу.
3. Організація наукової діяльності в Україні.
4. Формування теми дослідження.
5. Визначення предмету, об'єкту, мети, завдань наукового дослідження.
6. Підготовка плану досліджуваної проблеми.
7. Сутність природничої та гуманітарної методології наукових досліджень.
8. Загальні особливості логічних норм та вимог.
9. Складові методу наукового пізнання.
10. Метод, методологія та методика наукового дослідження.
11. Розробка робочої гіпотези.
12. Докази у наукових дослідженнях.
13. Провідні методи і форми продукування наукових фактів.
14. Методи опрацювання фактів та їх логічна природа.
15. Вирішальна роль логіки в теоретичному науковому пізнанні.
16. Особливості концептуального рівня сучасної науки.
17. Еволюційний та революційний розвиток науки.
18. Поява некласичної науки та її логіко-методологічні особливості.
19. Сучасне розуміння співвідношення класичної та некласичної науки.
20. Форми присутності логічних структур в гуманітарному дискурсі.
21. Проблеми логічної детермінації моральних суджень і оцінок.
22. Особливості методологічної позиції неокантіанства, інструменталізму та операціоналізму.

23. Організація наукових досліджень.
24. Суть і основні етапи наукових досліджень.
25. Вибір проблеми і розробка її структури.
26. Формування і обґрунтування теми наукового дослідження.
27. Види систематизації результатів науково-дослідної діяльності.
28. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні
29. Загальні вимоги та правила оформлення науково-дослідної роботи.
30. Складання наукових документів.
31. Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання.
32. Рецензія на науково-дослідну роботу, її зміст і методика складання.
33. Відгук на науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання.
34. Анотація науково-дослідної роботи, її зміст і методика складання.
35. Автореферат науково-дослідної роботи, його зміст і методика складання.
36. Формування теми дослідження.
37. Визначення предмету, об'єкту, мети, завдань наукового дослідження.
38. Підготовка плану досліджуваної проблеми.
39. Методика написання магістерських і кандидатських дисертацій.
40. Вимоги до підготовки магістерської і кандидатської дисертацій.
41. Вимоги до оформлення магістерських і кандидатських дисертацій.
42. Етапи виконання та критерії оцінювання магістерських та кандидатських дисертацій.
43. Поняття наукового реферату: зміст, робота на джерелах інформації, висновки, оформлення.
44. Наука як вид пізнавальної діяльності та феномен сучасної цивілізації.
45. Предмет і сутність науки.
46. Основні значення терміну науки.
47. Суттєві ознаки науки, їх зміст та співвідношення.
48. Науково-дослідний процес.
49. Вибір та обґрунтування напрямку дослідження.

50. Вибір проблеми дослідження.
51. Методологія наукових досліджень як прикладна теорія пізнання.
52. Поняття методу, методології, логіки та методики наукових досліджень.
53. Завдання і функції методології та логіки наукових досліджень.
54. Основні форми та рівні методології наукових досліджень.
55. Роль логічних процедур у формуванні і функціонуванні наукового знання.
56. Поняття рівнів наукового пізнання та логічні підстави їх виділення.
57. Загальні особливості емпіричного наукового пізнання.
58. Особливості історичного розвитку науки в логіко-методологічному плані.
59. Провідні логіко-методологічні проекти у філософії ХХ ст.
60. Поняття науки та її будови в логічному позитивізмі та аналітичній філософії.
61. Логіка та інтерпретація в соціально-гуманітарних науках.
62. Загальні особливості соціально-гуманітарних наук.
63. Логіка та інтерпретація в гуманітарному пізнанні: однозначність логічних вимог та багатозначність інтерпретацій.
64. Сучасні дослідження співвідношення науки та позанаукових форм пізнання та освоєння дійсності.
65. Вимоги до написання наукової статті.
66. Підготовка наукових матеріалів до друку.
67. Поняття та види наукових друкованих робіт.
68. Поняття та види учбових видань.
69. Алгоритм підготовки матеріалів дослідження до друку.
70. Вимоги до наукових друкованих видань.
71. Підготовка наукових матеріалів до захисту.
72. Доповідь про науково-дослідну роботу.
73. Складання тез доповіді.
74. Підготовка роздаткового матеріалу.
75. Рекомендації до виступу на захисті

76. Загальні вимоги та правила оформлення науково-дослідної роботи.
77. Загальні вимоги до науково-дослідної роботи.
78. Правила оформлення науково-дослідної роботи.
79. Науково-дослідний процес.
80. Вибір проблеми дослідження.
81. Визначення мети, завдань дослідження.
82. Робота над розділами.
83. Підготовка і написання наукового реферату, наукової статті, тез конференції.
- 84.. Вимоги до підготовки тез конференції.
85. Пізнання як специфічна форма відношення людини до світу та його дослідження
86. Основні етапи становлення логіки і методології наукових досліджень
87. Проблема істини в науковому пізнанні
88. Роль практики в процесі пізнання.
89. Методологічна та логічна складові науки.
90. Формулювання наукової новизни дослідження.

7. Технічне та програмне забезпечення (обладнання)

Технічне забезпечення дає можливість приєднання кожного здобувача до навчальної платформи Google Classroom, де розміщуються навчальні матеріали, здійснюється оцінювання навчальних досягнень. Режим дистанційного навчання дає можливість приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Meet (для занять у режимі відеоконференцій). Програмне забезпечення – стандартне для освітньої сфери.

8. Політика курсу

Якщо аспірант пропустив заняття з поважної причини, йому треба мати мінімальну кількість балів для допуску до екзамену – 30 балів. Отримати їх можна, підготувавши три доповіді за темами семінарських занять, два індивідуальних завдання та інші види робіт за власним вибором. Методи контролю виконаних завдань: співбесіда та захист індивідуального науково-дослідного завдання. Відпрацювання пропущених семінарів передбачає письмову підготовку за планом семінарського заняття та співбесіду з викладачем.

9. Методи навчання

Лекція – інформативно-доказовий виклад навчального матеріалу.

Метод лекції передбачає ознайомлення аспірантів з її планом, що допомагає стежити за послідовністю викладу матеріалу. Важливо навчити аспірантів конспектувати зміст лекції, виділяючи в ній головне. Це розвиває пам'ять, сприйняття, волю, вміння слухати, увагу, культуру мови. При проведенні лекційних занять методи готових знань (коли аспіранти пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам'ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) поєднуються з дослідницьким методом (який передбачає активну самостійну роботу аспірантів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків). На початковому етапі вивчення нової інформації на лекціях переважає пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний) метод, при якому викладач організовує сприймання та усвідомлення аспірантами інформації, і ті, хто навчається, здійснюють сприймання, осмислення і запам'ятовування її. Коли викладач відчуває готовність аспірантів до інших методів навчально-пізнавальної діяльності, використовуються такі методи:

– репродуктивний: викладач дає завдання, у процесі виконання якого аспіранти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;

– проблемного виконання: викладач формулює проблему і вирішує її, аспіранти стежать за ходом творчого пошуку (аспірантам подається своєрідний еталон творчого мислення);

– частково-пошуковий (евристичний): викладач формулює проблему, поетапно вирішення якої здійснюють аспіранти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності аспірантів);

– дослідницький: викладач ставить перед аспірантами проблему, і вони вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації.

У викладанні лекційного матеріалу переважає пояснювальний метод, при якому викладач не тільки повідомляє певні факти, але й пояснює їх, домагаючись осмислення, засвоєння аспірантами.

При наявності наочного матеріалу за темою лекції (відеофільми, презентації тощо) використовується інструктивно-практичний метод викладання, при якому викладач інструктує тих, хто навчається, не тільки словесними, але й наочними або практичними засобами.

Для виконання індивідуального завдання використовується спонукальний метод навчання, коли викладач разом із аспірантами формулюють проблемні питання і завдання, організовуючи самостійну діяльність тих, хто навчається. Аспіранти при цьому, у свою чергу, самостійно здобувають і засвоюють нові знання.

10. Система оцінювання та вимоги

Система вимог дотримання принципів академічної доброчесності, етики, дедлайну, відвідування занять, відпрацювань пропущених занять:

- вивчення дисципліни передбачає роботу в колективі відкритим до конструктивної критики.

- Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в дистанційному режимі за погодженням із викладачем дисципліни.

- самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблене опрацювання за рекомендованою літературою, а також виконання завдань з метою закріплення теоретичного матеріалу.

- під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні інтернет-ресурсів та інших джерел інформації здобувач повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.

Оцінювання виконання індивідуальних завдань

Індивідуальна робота (доповідь, творча робота) має бути виконана студентом особисто на основі вивчення наукової літератури та/або філософських і культурологічних джерел. Текст індивідуальної роботи має бути забезпечений посиланнями на матеріали наукових публікацій чи документи з посиланнями на джерела. Дотримання всіх вимог дозволяє оцінити роботу до 10-20 балів. Невиконання умов підготовки роботи, відсутність посилань, але наявність певної самостійної роботи дає орієнтовно до 10 балів. Відсутність власної роботи, переписування чужих текстів – 0 балів.

Критерії оцінювання екзамену

«Відмінно», якщо здобувач твердо засвоїв програмний матеріал, продемонстрував глибоке та всебічне знання філософсько-наукових джерел, вміння послідовно, логічно та аргументовано викладати матеріал, розуміти філософські поняття, категорії; аналізувати події і явища, вміє робити порівняльну характеристику різних думок, філософських, культурологічних концепцій; відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему, робити правильні й достатньо аргументовані висновки й узагальнення, правильно відповідає на додаткові запитання;

«Добре», якщо здобувач засвоїв програмний матеріал, вивчив основні джерела, вміє послідовно та логічно викладати матеріал, робить в основному правильні та аргументовані висновки й узагальнення, але разом з тим допускає окремі неточності, що свідчать про недостатньо глибоке засвоєння матеріалу;

«Задовільно», якщо в засвоєнні здобувачем програмного матеріалу виявленні суттєві прогалини, у відповідях на питання допущені помилки, неправильні формулювання, які ґрунтуються на недостатньому знанні культурологічних явищ, матеріал викладено недостатньо послідовно, логічно та аргументовано, відповіді на додаткові запитання невпевнені й неточні;

«Незадовільно», якщо здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, основного змісту джерел, відповідає на питання не послідовно, нелогічно, без належної аргументації, припускається суттєвих помилок у висновках, при викладі явищ, фактів і подій, не дає відповідей на додаткові запитання.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29		F	необхідне повторне вивчення курсу

11. Рекомендована література

Основна

1. Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
2. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень. Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2017. 236 с.
3. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень. Київ: Наука, 2002. 479 с.
4. Єріна А.М. Методологія наукових досліджень. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 376 с.
5. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень. К.: ВД „Професіонал», 2005. 240 с.

Допоміжна

6. Петрушенко В.Л. Епістемологія як філософська теорія знання. Львів: Свічадо, 2001. 378 с.

7. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія. Львів: Свічадо, 2005. 256 с.
8. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень. К.: Знання, 2005. 309 с.
9. Цехмістров Г.С. Основи наукових досліджень. К.: ВД Слово, 2004. 240 с.
10. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Київ: Знання-Прес, 2003. 295 с.

Електронні інформаційні ресурси

<http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

<http://www.library.univ.kiev.ua/> Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України

<http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Станфордського університету. (Англійською мовою)